

بررسی و مقایسه ارقام زیتون ایرانی و خارجی و مطالعه سازگاری آنها در شرایط منطقه سرپل ذهاب

ابوالحسن حاجی امیری، عیسی ارجی، رحمت اله غلامی

اعضای هیئت علمی مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی کرمانشاه

این پژوهش در قالب طرح بلوک های کامل تصادفی به منظور بررسی سازگاری ۱۵ رقم از ارقام تجارتي زیتون در منطقه گرم و خشک سرپل ذهاب و در محل ایستگاه تحقیقات زیتون دالاهو به مدت سه سال (۸۸-۱۳۸۶) به اجرا درآمد. صفات رویشی و زایشی میوه با استفاده از دیسکرپتور های (IOOC) و (IPGRI) اندازه گیری شدند. با اینکه رقم کرونیکی میوه های خیلی ریز (۰/۵۹ گرم) و دیررسی داشت. بیشترین درصد تشکیل میوه، ماده خشک و روغن در ماده تر (۱۲/۲٪) را همراه با آمفی سیس (۱۲/۱٪) دارا بود. ماری رقمی زودرس بوده و کمترین درصد ماده خشک و روغن در ماده تر (۵/۲٪) را دارا بود. کنسروالیا بیشترین وزن میوه (۴/۲ گرم) و گوشت و عملکرد میوه در درخت (۲۴/۳ کیلوگرم) را دارا بود. گرگان ۱ کمترین درصد تشکیل میوه و عملکرد در درخت (۲/۶ کیلوگرم) همراه با روغنی رودبار (۲/۳ کیلوگرم) را دارا بودند. اغلب ارقام سازگار با شرایط آب و هوایی سرپل ذهاب جنبه کنسروی داشته و از میزان روغن پایینی برخوردارند. ارقام کنسروی کنسروالیا، مانزانیلا، سویلانا و رقم دو منظوره زردزیتون و رقم روغنی آمفی سیس با میانگین روغن (۱۲/۱٪) در ماده تر نسبت به سایر ارقام تحت بررسی بهتر بودند.

کلید: زیتون قدرت سازگاری خصوصیات رویشی و زایشی عملکرد

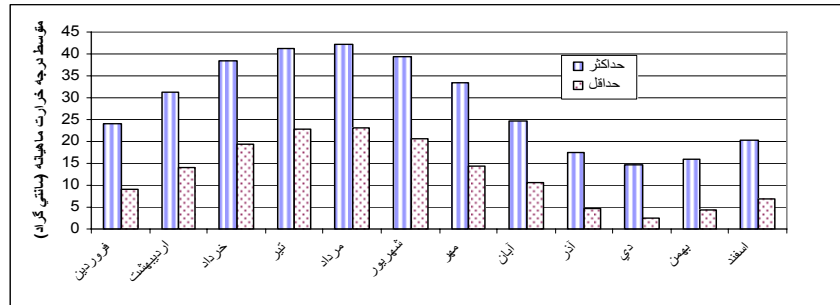
مقدمه:

زیتون (*Olea europaea L.*) درختی مقدس نزد پیشینیان بوده است. بطوری که در یونان معتقد بودند؛ آنرا خدای حکمت غرس نموده است. میوه زیتون سرشار از روغن و غنی از اسیدهای چرب غیر اشباع (اسید اولئیک و اسید لینولئیک) می باشد. ایران با سطح زیر کشت ۲۳ هزار هکتار با تولید ۴۰ هزار تن میوه و ۷۹۲ کیلوگرم روغن و با عملکرد ۱/۷ تن در رتبه نهم قرار دارد (سازمان خواروبار جهانی فائو، ۲۰۰۹). استان کرمانشاه با ۳۰۰۰ هکتار سطح زیر کشت و تولید ۱۱۵۷ تن میوه زیتون با عملکرد ۹۰۰ کیلوگرم یکی از مناطق توسعه زیتون در کشور بوده است. بنابراین بررسی های فنولوژیک جهت تعیین سازگاری و منطقه ای کردن ارقام تجارتي از مسائل مهم طرح توسعه کشت زیتون در کشوری باشد. مواد و روشها:

مواد گیاهی این تحقیق ۱۲ رقم از ارقام تجارتي خارجی زیتون است. آزمایش دوم با ۱۲ رقم خارجی ماوی، دان، جلت، فرانگیوتو، موستونیدس، کورفولیا، سپرسینو، کالامون (کالاماتا)، حامد، کایلنیر، دافنلیا و گروسان از ارقام تجارتي زیتون که در سال ۱۳۸۱ در محل ایستگاه تحقیقات زیتون دالاهو در قالب طرح بلوکهای کامل تصادفی در سه تکرار غرس و به سن باردهی رسیده اند؛ به اجرا درآمده است. بطوریکه در هر تکرار ۱ اصله نهال از یک رقم تجارتي به فاصله ۶×۸ بمدت سه سال به اجرا درآمده است. ضریب کارائی عملکرد برحسب وزن میوه بر سانتی متر مربع مساحت مقطع عرضی تنه محاسبه گردید. صفات رویشی و زایشی با استفاده از دیسکرپتور (IOOC) و (IPGRI) اندازه گیری شدند.

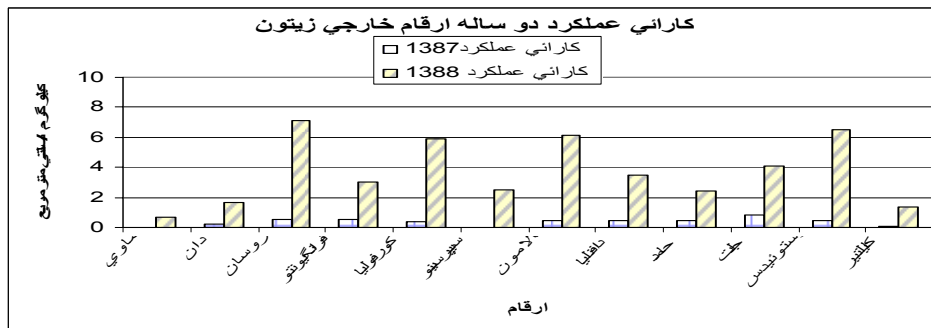
نتایج و بحث:

میانگین متوسط درجه حرارت های (حداکثر و حداقل) دو ماهه فروردین و اردیبهشت در طی سالهای (۱۳۸۶، ۱۳۸۸ و ۱۳۸۷) در محل اجرای طرح بترتیب (۱۸، ۱۸/۸ و ۲۱/۲) درجه سانتی گراد متغیر بوده که در محدوده درجه حرارت مناسب برای گلدهی، گرده افشانی و تلقیح همانگونه که (پرولینگ و ویاتیز، ۱۹۹۹)، (صادقی، ۱۳۸۱) بیان کرده اند قرار دارد.

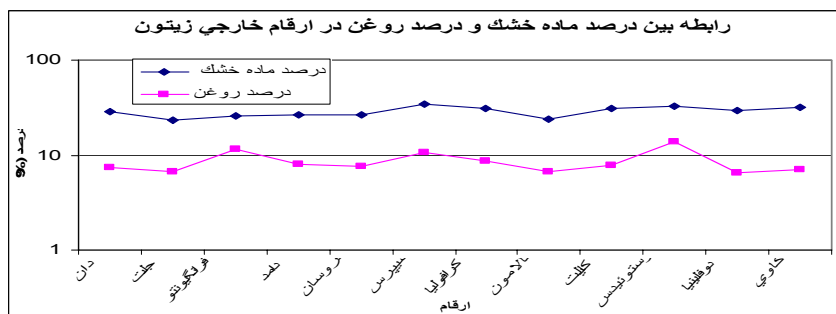
نمودار شماره ۱- متوسط ماهانه درجه حرارت حداکثر و حداقل طی سالهای (۱۳۸۸ تا ۱۳۸۶) سرپیل ذهاب

پربار بودن محصول سالیانه منظم و سال آور: عملکرد و کارایی عملکرد در ارقام در سالهای مختلف متفاوت بوده و این صفت در ارقام با افزایش سن افزایش نشان داده است. در ارقام دان، گروسان، فرانگیونتو، کورفولیا، سیپرسینو، کالامون، دافلینیا، حامد، جلت، مستوئیدس و کابلتر کارایی عملکرد با افزایش سن زیاد شده که در سال ۱۳۸۸ به بالاتر از ۱ و بیشتر رسیده است. چنانکه مستوئیدس با میانگین عملکرد ۹/۳ کیلوگرم در هر درخت و در سال ۱۳۸۷ با کارایی عملکرد ۰/۴۳۴ به ۳۶/۵ کیلوگرم در هر درخت در سال ۱۳۸۸ با کارایی ۶/۵۳۵ رسیده است؛ این نتایج با تحقیقات ارجی (۱۳۸۹) مطابقت دارد؛ (نمودار شماره ۲).

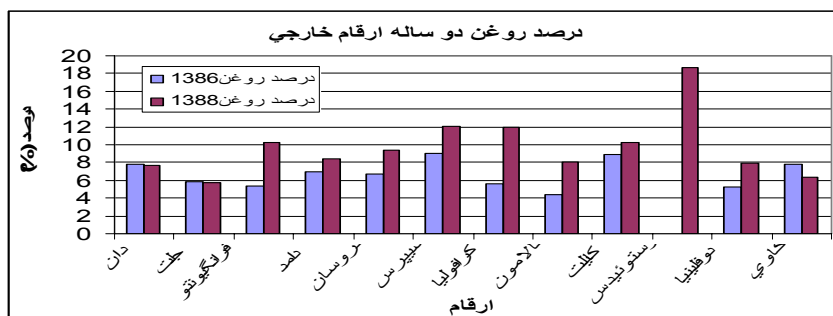
نمودار شماره ۲- کارایی عملکرد دو ساله (۱۳۸۶-۸۸) در ارقام خارجی زیتون

- درصد ماده خشک: محققین توافق دارند که رابطه مثبتی بین درصد ماده خشک و تجمع روغن در میوه زیتون وجود دارد؛ اگر چه این ارتباط زیاد قوی نیست. اما برای تعیین درصد روغن از شاخص رنگ میوه شاخص مناسب تری است (مایکل و همکاران، ۲۰۰۳)

نمودار شماره ۳- رابطه بین درصد ماده خشک و درصد روغن (۱۳۸۶-۸۸) در ارقام خارجی زیتون

- میزان روغن: به نظر می رسد درصد روغن ارقام درسالهای مختلف با یکدیگر متفاوت بوده است. براساس مقایسه میانگین های دو ساله درصد روغن در ماده تر به روش دانکن شش سطح مختلف تشخیص داده شد. که میانگین بیشترین درصد روغن در ماده تر بترتیب با ۱۸/۷ درصد مربوط به موسستوئیدس در رده اول و کمترین آن ۵/۲ درصد مربوط به جلت در رده آخر قرار دارد.

نمودار شماره-۴ میانگین دو ساله درصد روغن (۸۸-۱۳۸۶) در ارقام خارجی

- ارجی، عیسی . ۱۳۸۹. ارزیابی و بررسی سازگاری ارقام زیتون در مناطق مختلف کشور. گزارش نهایی. ناشر بخش تحقیقات باغبانی، موسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر

- حاجی امیری، ابوالمحسن. ۱۳۸۵. بررسی و مقایسه ارقام زیتون و مطالعه سازگاری آنها در شرایط استان کرمانشاه. گزارش نهایی. ناشر مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی کرمانشاه

- Laave,S.and Wonder ,M.1991. Factors affecting the natureof olive accumulation in fruit of olive(*olea europaea* ,L.) cultivars .jurnal of Horticulture science ,66(5):583-591.